

Εισαγωγή

Η μαθησιακή κινητικότητα εντός των ορίων της Ε.Ε ωφελεί όχι μόνο τους φοιτητές αλλά και την Ένωση γιατί με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η ευρωπαϊκή ταυτότητα και διευκολύνεται η ελεύθερη κυκλοφορία της γνώσης. Η Επιτροπή μεριμνά εδώ και δεκαετίες για την προώθηση της μαθησιακής κινητικότητας με πιο πρόσφατη ενέργεια την εμβληματική πρωτοβουλία «Νεολαία σε κίνηση» της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Επειδή όμως τα θέματα εκπαίδευσης εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών η Ε.Ε δεν έχει δικαίωμα να θεσπίσει δεσμευτική νομοθεσία. Όσοι κανόνες υπάρχουν βασίζονται σε διατάξεις της Συνθήκης που ερμηνεύονται με δικαστικές αποφάσεις. Σκοπός λοιπόν της εργασίας αυτής είναι να παρουσιάσει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουν οι φοιτητές όταν μετακινούνται σε ένα άλλο κράτος μέλος.

1. Εκπαίδευση σε κράτος μέλος της Ένωσης

α. Δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης

Το πρώτο ερώτημα που απασχολεί κάποιον που θέλει να σπουδάσει εκτός της χώρας του είναι αν έχει το δικαίωμα να το πράξει. Σύμφωνα λοιπόν με το δίκαιο της Ένωσης οι φοιτητές της ΕΕ έχουν το δικαίωμα να μεταβαίνουν ελεύθερα για σπουδές σε όλα τα κράτη μέλη και κανείς δεν έχει το δικαίωμα να τους αρνηθεί την πρόσβαση σε μαθήματα εκπαίδευσης σε άλλο κράτος μέλος.

Το δικαίωμα αυτό καθιερώθηκε σταδιακά όταν το Δικαστήριο άρχισε να εξετάζει υποθέσεις που αφορούσαν διακρίσεις ως προς την πρόσβαση στην εκπαίδευση, είτε αυτή ήταν γενική είτε ήταν επαγγελματική, ενώ παράλληλα η Συνθήκη του Μάαστριχτ στήριξε ακόμη περισσότερο τη μετακίνηση των φοιτητών. Αρχικά, ανέθεσε συγκεκριμένες εξουσίες στην ΕΕ στον τομέα της εκπαίδευσης και επιπλέον καθιέρωσε την ευρωπαϊκή ιθαγένεια. Έτσι η ΕΕ υποχρεούται να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της εκπαίδευσης και την κινητικότητα των φοιτητών.¹ Ακόμη, η καθιέρωση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας και του ευρωπαϊού πολίτη καλύπτουν το δικαίωμα της ελεύθερης μετακίνησης και της απαγόρευσης των διακρίσεων.²

¹ Άρθρο 165 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

² Άρθρα 20 και 21 της ΣΛΕΕ.

β. Δικαίωμα διαμονής

Οι φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό έχουν το δικαίωμα να διαμένουν ελεύθερα σε άλλο κράτος μέλος με βάση τις ρυθμίσεις της οδηγίας 2004/38/ΕΚ.³ Εφόσον ο φοιτητής διαθέτει έγκυρο δελτίο ταυτότητας μπορεί να μεταβεί σε άλλη χώρα και να μείνει σε αυτή μέχρι 3 μήνες. Για την παράταση της διαμονής του άνω των τριών μηνών θα πρέπει:

- να είναι εγγεγραμμένος σε εκπαιδευτικό ίδρυμα αναγνωρισμένο από το κράτος υποδοχής
- να έχει πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθένειας στο κράτος μέλος υποδοχής και
- να διαθέτει επαρκείς πόρους, ώστε να μην καθίσταται υπέρμετρο βάρος για το κοινωνικό σύστημα του κράτους μέλους υποδοχής.

Κάθε φοιτητής που έχει διαμείνει νόμιμα σε άλλο κράτος μέλος για διάστημα 5 ετών έχει το δικαίωμα να ζήσει εκεί μόνιμα και να αντιμετωπίζεται όπως οι τοπικοί φοιτητές.⁴

γ. Δίδακτρα

Κάθε φοιτητής οφείλει να γνωρίζει εάν στο κράτος μέλος υποδοχής απαιτείται η πληρωμή διδάκτρων. Ωστόσο, η ύπαρξη ή όχι διδάκτρων άπτεται στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Υπάρχουν χώρες στις οποίες η φοίτηση σε ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα γίνεται έναντι αμοιβής και άλλες στις οποίες η δυνατότητα φοίτησης παρέχεται δωρεάν. Επιπρόσθετα, σε κάποια κράτη μέλη χορηγούνται δάνεια και υποτροφίες για την κάλυψη του κόστους εκπαίδευσης.

Σε κάθε περίπτωση όμως, όπου υπάρχουν δίδακτρα ή δάνεια και υποτροφίες, οι φοιτητές που προέρχονται από χώρα της ΕΕ έχουν τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις, ως προς την πληρωμή διδάκτρων ή τη λήψη δανείου, με τους φοιτητές του κράτους μέλους υποδοχής. Αυτό συμβαίνει γιατί τα δάνεια ή οι υποτροφίες αποτελούν όρους για την ελεύθερη πρόσβαση στην εκπαίδευση και η μη χορήγηση τους από το κράτος υποδοχής συνιστά διάκριση λόγω ιθαγένειας.

δ. Πιστοποίηση γλωσσομάθειας

³ Οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών.

⁴ Άρθρο 16 της Οδηγίας 2004/38/ΕΚ.

Ενδέχεται το κράτος μέλος υποδοχής να ζητήσει από το φοιτητή που επιθυμεί να σπουδάσει εκεί να αποδείξει ότι γνωρίζει τη γλώσσα ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις. Τα κράτη μέλη έχουν το δικαίωμα να καθορίσουν το επίπεδο των γλωσσικών γνώσεων που απαιτούν. Εντούτοις, δεν είναι δυνατόν να απαιτούν περισσότερες ή λιγότερες γνώσεις από αυτές που πραγματικά χρειάζονται. Με απλά λόγια θα πρέπει να υπάρχει μια αναλογία και οι απαιτήσεις να μην είναι υπερβολικές ή ελάχιστες.

ε. Εκπαίδευση εξ αποστάσεως

Ως εξ αποστάσεως εκπαίδευση νοείται η εκπαίδευση κατά την οποία φοιτητής και εκπαιδευτικός βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη μέλη και η διδασκαλία γίνεται με τα μέσα της τεχνολογίας. Οι φοιτητές δεν είναι υποχρεωμένοι να μεταβούν σε άλλη χώρα, όμως δεν μπορούν να είναι σίγουροι ότι δεν υφίστανται κάποια διάκριση σε σχέση με τους τοπικούς φοιτητές.

Η Ένωση έχει ως αποστολή να ενθαρρύνει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση⁵, πράγμα που εντάσσει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο πεδίο εφαρμογής της αρχής περί απαγορεύσεως των διακρίσεων. Η ίση μεταχείριση κατοχυρώνεται από τη Συνθήκη, ανεξάρτητα από το αν το ίδρυμα που προσφέρει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι κερδοσκοπικού χαρακτήρα ή όχι.

2. Δικαιώματα στο κράτος μέλος υποδοχής

Όταν ένας φοιτητής σπουδάζει στο εξωτερικό έχει το δικαίωμα λήψης ορισμένων παροχών και πρόσβασης σε συγκεκριμένες υπηρεσίες και αγαθά. Οι φοιτητές της Ένωσης έχουν το ίδιο δικαίωμα πρόσβασης στις παροχές όπως οι τοπικοί φοιτητές, εκτός αν μια παροχή εξαιρείται από την αρχή της ίσης μεταχείρισης.⁶

⁵ Άρθρο 165 παράγραφος 2, έκτη περίπτωση της ΣΛΕΕ: «Η δράση της Ένωσης έχει ως στόχο: ... να ενθαρρύνει την ανάπτυξη της εκπαίδευσης εξ αποστάσεως, ...».

⁶ Οδηγία 2004/38/EK: Άρθρο 24.

1. Με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων που προβλέπονται ρητώς στη Συνθήκη και στο παράγωγο δίκαιο, όλοι οι πολίτες της Ένωσης που διαμένουν στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής βάσει της παρουσίας οδηγίας, απολαύουν ίσης μεταχείρισης σε σύγκριση με τους ημεδαπούς του εν λόγω κράτους μέλους εντός του πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης. Το ευεργέτημα του δικαιώματος αυτού εκτείνεται στα μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, εφόσον έχουν δικαίωμα διαμονής ή μόνιμης διαμονής.

2. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1, το κράτος μέλος υποδοχής δεν είναι υποχρεωμένο να χορηγεί δικαίωμα σε κοινωνικές παροχές κατά τους πρώτους τρεις μήνες της διαμονής, ή, κατά περίπτωση, κατά το μακρότερο χρονικό διάστημα που προβλέπεται στο άρθρο 14, παράγραφος 4,

α. Οικονομική βοήθεια από το κράτος μέλος καταγωγής

Σε πολλές περιπτώσεις τα κράτη μέλη χορηγούν δάνεια για να βοηθήσουν τους φοιτητές να ανταπεξέλθουν στα έξοδα. Υπάρχει μια δυνατότητα μεταφοράς των δανείων για σπουδές στο εξωτερικό και λέγεται «φορητότητα» δανείων. Ωστόσο είναι λίγα τα κράτη που επιτρέπουν τη δυνατότητα μεταφοράς σε άλλα κράτη μέλη, γεγονός που λειτουργεί ανασταλτικά στην πραγματοποίηση σπουδών στο εξωτερικό. Επιπλέον, σε ότι αφορά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, αν ένα κράτος δίνει υποτροφίες στους υπηκόους του για εξ αποστάσεως εκπαίδευση, θα πρέπει να συμπεριλάβει σε αυτές και τα ιδρύματα του εξωτερικού.

β. Οικονομική βοήθεια από το κράτος μέλος υποδοχής

Τα κράτη μέλη υποδοχής είναι υποχρεωμένα να χορηγούν δάνεια και υποτροφίες για την κάλυψη των διδάκτρων όμως δεν είναι επιφορτισμένα και με την υποχρέωση παροχής δανείων σε φοιτητές από άλλη χώρα για την κάλυψη των εξόδων διαβίωσης. Σε αυτή την περίπτωση και με βάση την οδηγία 2004/38/EK οι φοιτητές του εξωτερικού αποκλείονται από την αρχή της ίσης μεταχείρισης.

Ένας ακόμη λόγος που απαγορεύει τη χορήγηση τέτοιων δανείων είναι η αποφυγή της διπλής χρηματοδότησης και από το κράτος υποδοχής και από το κράτος προέλευσης σε περίπτωση που αυτό επιτρέπει τη μεταφορά δανείων. Θεωρείται δεδομένο ότι δάνειο ή υποτροφία που χορηγείται από ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να προστεθεί σε οικονομική ενίσχυση από άλλο κράτος μέλος, αν έχουν τον ίδιο στόχο.⁷

γ. Δημόσιες συγκοινωνίες, φοιτητικά καταλύματα, φορολογικά πλεονεκτήματα

Οι φοιτητές που σπουδάζουν σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ έχουν επίσης ακόμη τρία δικαιώματα. Καταρχήν, δικαιούνται φθηνότερα εισιτήρια στις δημόσιες συγκοινωνίες όπως και οι τοπικοί φοιτητές καθώς δεν πρόκειται για κάποια μορφή δανείου ή

στοιχείο β), ούτε να δίνει, πριν από την απόκτηση του δικαιώματος μόνιμης διαμονής, σπουδαστική βοήθεια, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής κατάρτισης, αποτελούμενη από σπουδαστικές υποτροφίες ή σπουδαστικά δάνεισε άλλα πρόσωπα εκτός από μισθωτούς, μη μισθωτούς, σε πρόσωπα που διατηρούν αυτή την ιδιότητα και στα μέλη των οικογενειών τους.»

⁷ Δικαιώματα των φοιτητών σχετικά με την κινητικότητα: Οδηγός για τα δικαιώματα των μετακινούμενων φοιτητών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

υποτροφίας. Αν δεν τους δοθεί η απαραίτητη μείωση τότε ουσιαστικά πρόκειται για διάκριση λόγω ιθαγένειας.

Κατά δεύτερον, οι φοιτητές έχουν δικαίωμα διαμονής σε φοιτητικά καταλύματα, δηλαδή σε φοιτητικές εστίες, εφόσον αυτές είναι διαθέσιμες και δεν πρέπει να υπόκεινται ούτε εδώ διακρίσεις. Τέλος, το κράτος μέλος καταγωγής μπορεί να επιτρέψει την αφαίρεση των εξόδων για σπουδές στο εξωτερικό από το φορολογητέο εισόδημα με τον ίδιο τρόπο που γίνεται για τις σπουδές στο εσωτερικό του κράτους.

3. Αναγνώριση τίτλων και προσόντων

Μετά το τέλος των σπουδών και τη λήψη του πτυχίου προκύπτει το ζήτημα της αναγνώρισης του πιστοποιητικού στη χώρα καταγωγής. Η αναγνώριση των δεξιοτήτων και των προσόντων πρέπει να γίνει όσο το δυνατόν γρηγορότερα και χωρίς προβλήματα. Για το λόγο αυτό η Ένωση έχει αναπτύξει εργαλεία που είναι χρήσιμα σε όλα τα κράτη μέλη:

- Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων (ΕΠΕΠ) συνδέει τους τίτλους σπουδών που αποκτήθηκαν σε χώρες της ΕΕ με ένα κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς. Το σύστημα αυτό κάνει τα προσόντα που αποκτήθηκαν περισσότερο κατανοητά σε διαφορετικές χώρες και εκπαιδευτικά συστήματα.
- Το Παράρτημα Διπλώματος (DS) είναι ένα έγγραφο που επισυνάπτεται μαζί με το πτυχίο και ουσιαστικά περιγράφει το αντικείμενο σπουδών, τις γνώσεις και τα προσόντα που αποκτήθηκαν. Από το 2005 απόφοιτοι χωρών που συμμετέχουν στη Διαδικασία της Μπολόνια λαμβάνουν αυτόματα το Παράρτημα Διπλώματος.
- Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Διδακτικών Μονάδων (ECTS) βοηθάει στη διευκόλυνση αναγνώρισης των σπουδών που πραγματοποιήθηκαν στο εξωτερικό. Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν εισάγει το ECTS στην εθνική τους νομοθεσία.

4. Δικαιώματα των φοιτητών Erasmus.

Συνεχίζοντας, οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα αλλά και το δικαίωμα να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα Erasmus της ΕΕ. Τώρα πια γνωστό ως Erasmus+ , πήρε το όνομά του από την αναγνωρισιμότητα του Προγράμματος Erasmus στο

πλαίσιο των προηγούμενων ευρωπαϊκών προγραμμάτων για την Ανώτατη Εκπαίδευση. Είναι το νέο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό για την περίοδο 2014-2020. Στοχεύει στην ανάδειξη των δεξιοτήτων, της απασχολησιμότητας καθώς και στον εκσυγχρονισμό των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και νεολαίας σε όλους τους τομείς της Δια Βίου Μάθησης.⁸ Οι φοιτητές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα αυτό έχουν πέρα από τα γενικά δικαιώματα που αναγράφονται παραπάνω έχουν και τα ακόλουθα δικαιώματα βάσει του Χάρτη του φοιτητή Erasmus:

- Το πανεπιστήμιο προέλευσης και το πανεπιστήμιο υποδοχής να έχουν υπογράψει διαπανεπιστημιακή συμφωνία μεταξύ τους.
- Να υπογράψουν, πριν από την αναχώρησή τους, Συμφωνία Σπουδών με το πανεπιστήμιο προέλευσης αλλά και το πανεπιστήμιο υποδοχής, στο οποίο θα διευκρινίζονται αναλυτικά οι δραστηριότητες που έχουν προγραμματίσει να διεξαγάγουν στο εξωτερικό καθώς και οι ακαδημαϊκές μονάδες που προβλέπουν να συγκεντρώσουν.
- Να χαίρουν απαλλαγής, κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus, από την καταβολή διδάκτρων ή τελών στο πανεπιστήμιο υποδοχής για την εγγραφή, τις εξετάσεις και την πρόσβασή τους στα εργαστήρια και στη βιβλιοθήκη.
- Να τύχουν πλήρους ακαδημαϊκής αναγνώρισης εκ μέρους του πανεπιστημίου προέλευσης οι δραστηριότητες που ολοκλήρωσαν με επιτυχία κατά την περίοδο κινητικότητας Erasmus σύμφωνα με τη Συμφωνία Σπουδών.
- Να τους χορηγηθεί πιστοποιητικό αναλυτικής βαθμολογίας για τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό που να καλύπτει τις πραγματοποιηθείσες σπουδές/εργασία υπογεγραμμένο από το πανεπιστήμιο/επιχείρηση υποδοχής. Στο πιστοποιητικό θα καταγράφονται τα αποτελέσματα, με τις ακαδημαϊκές μονάδες και τους βαθμούς που συγκέντρωσαν. Αν η τοποθέτηση δεν αποτελούσε μέρος του προβλεπόμενου προγράμματος σπουδών, η περίοδος θα καταγράφεται τουλάχιστον στο παράρτημα διπλώματος.
- Το πανεπιστήμιο υποδοχής οφείλει να τους αντιμετωπίζει ισότιμα με τους τοπικούς φοιτητές και να τους παρέχει τις ίδιες υπηρεσίες με εκείνους.

⁸ http://www.uop.gr/erasmus/index.php?option=com_content&view=article&id=32&Itemid=18

- Να έχουν πρόσβαση στον πανεπιστημιακό χάρτη Erasmus και στη δήλωση πολιτικής Erasmus του πανεπιστημίου προέλευσης και του πανεπιστημίου υποδοχής.
- Να διατηρήσουν τη φοιτητική υποτροφία ή το δάνειο που έχουν λάβει από τη χώρα τους καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής τους στο εξωτερικό.⁹

Μέχρι εδώ αναλύσαμε συνοπτικά την πληθώρα δικαιωμάτων τα οποία προστατεύουν τους φοιτητές και τα οποία οι ίδιοι μπορούν να επικαλεστούν κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους σε μία χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όμως για να φτάσουμε σήμερα να απολαμβάνουμε αυτά τα δικαιώματα έπρεπε να περάσουν αρκετά χρόνια και αρκετές υποθέσεις που οδήγησαν σε μερικές από τις σημαντικότερες αποφάσεις του Δικαστηρίου σχετικά με την κινητικότητα εκ των οποίων θα αναλύσουμε ορισμένες.

1. Υπόθεση Gravier κατά Ville de Liège

Η Françoise Gravier ήταν Γαλλίδα φοιτήτρια, η οποία γράφτηκε στην Βελγική Βασιλική Ακαδημία Καλών Τεχνών το 1982 για 4 χρόνια. Τον επόμενο χρόνο, το 1983, ένα τέλος εγγραφής με το όνομα ‘minerval’ εισηγήθηκε από τον Βέλγο Υπουργό Παιδείας “για φοιτητές και μαθητές μη βελγικής καταγωγής που φοιτούν με πλήρες ωράριο σε κρατικά ιδρύματα ή ιδρύματα επιδοτούμενα από το κράτος σχετικά με την καλλιτεχνική εκπαίδευση”. Αξίζει αν σημειωθεί ότι εξαίρεση αποτελούσαν τα παιδιά των διακινούμενων εργατών αλλά και οι ίδιοι οι εργάτες καθώς και οι υπήκοοι με λουξεμβουργιανή υπηκοότητα.

Από τη μεριά της η βελγική κυβέρνηση δικαιολόγησε το τέλος αυτό εξαιτίας της ανισοροπίας που παρουσίαζε ο προϋπολογισμός της για την ανώτατη εκπαίδευση που πήγαζε, όπως υποστήριζαν, από την άνιση κατανομή μεταξύ του αριθμού των Βέλγων φοιτητών που σπουδάζουν σε άλλα κράτη μέλη και του αριθμού των ξένων φοιτητών που σπουδάζουν στο Βέλγιο. Συνεχίζοντας, πρόσθεσαν ότι οι ξένοι αυτοί φοιτητές θα έπρεπε να συμβάλλουν στην κάλυψη των εξόδων αυτών μέσω του ‘minerval’. Όμως η Gravier ένιωσε ότι γινόταν διάκριση σε βάρος της εθνικότητας της και αμφισβητείσαι τη νομιμότητα του ‘minerval’, υποστηρίζοντας ότι ήταν παραβίαση της αρχής της μη διάκρισης του άρθρου 7 ΕΟΚ (άρθρο 18 ΣΛΕΕ).¹⁰

⁹ Δικαιώματα των φοιτητών σχετικά με την κινητικότητα: Οδηγός για τα δικαιώματα των μετακινούμενων φοιτητών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

¹⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:61983CJ0293>

Με τη σειρά του το Δικαστήριο ανακοίνωσε ότι :

- I. «Η επιβολή τελών , δικαιώματος εγγραφής ή διδάκτρων , ως προϋπόθεση για την πρόσβαση σε κύκλους μαθημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης στους σπουδαστές υπηκόους άλλων κρατών μελών συνιστά διάκριση λόγω ιθαγενείας που απαγορεύεται από το άρθρο 7 της Συνθήκης εφόσον η ίδια επιβάρυνση δεν επιβάλλεται και στους ημεδαπούς σπουδαστές.»¹¹
- II. Στην επαγγελματική εκπαίδευση περιλαμβάνεται εννοιολογικά η διδασκαλία της τέχνης των εικονογραφημένων κειμένων που παρέχεται από ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα καλών τεχνών εφόσον η διδασκαλία αυτή προετοιμάζει το σπουδαστή για την απόκτηση τυπικού προσόντος για συγκεκριμένο επάγγελμα ή απασχόληση ή του παρέχει την ιδιαίτερη ικανότητα για την άσκηση του εν λόγω επαγγέλματος ή της εν λόγω απασχόλησης.¹²

Άρα ως αποτέλεσμα το Δικαστήριο μπορούσε να κρίνει τη βελγική νομοθεσία ως άκυρη.

2. Υπόθεση Επιτροπή κατά Αυστρίας¹³

Σε αυτή την υπόθεση η Επιτροπή στρέφεται κατά της Αυστρίας με την κατηγορία ότι δεν τήρησε τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τα άρθρα 12, 149 και 150 ΕΚ. Η κύρια διαφορά αφορά μαθητές που ήθελαν να σπουδάσουν σε πανεπιστήμιο της Αυστρίας και κατείχαν δίπλωμα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από άλλο κράτος μέλος. Οι μαθητές έπρεπε να προσκομίσουν το δίπλωμα και να αποδείξουν ότι πληρούσαν τα κριτήρια εισαγωγής στο πανεπιστήμιο της χώρας που είχε δοθεί το απολυτήριο. Η επιτροπή υποστήριξε ότι η Αυστρία δεν εξασφάλιζε τον ίδιο βαθμό πρόσβασης για μαθητές από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ σε σχέση με τους δικούς της μαθητές που κατείχαν δίπλωμα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Αρχικά το Δικαστήριο έκρινε την καταγγελία της Επιτροπής αποδεκτή. Έπειτα, έπρεπε να εξεταστεί αν η υπόθεση παραβίαζε τον σκοπό των Συνθηκών. Από τη μεριά της η Αυστρία υποστήριξε ότι το θέμα αφορούσε απλά την αναγνώριση των διπλωμάτων και δεν είχε καμία σχέση με τη Συνθήκη. Η Επιτροπή ωστόσο έκρινε ότι

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

¹³ Υπόθεση C-147/03 (Επιτροπή κατά Αυστρίας).

η υπόθεση αφορούσε την πρόσβαση στην ανώτερη και πανεπιστημιακή εκπαίδευση, αφού οι μαθητές έπρεπε όχι μόνο να προσκομίσουν το δίπλωμα τους αλλά και να αποδείξουν ότι πληρούσαν τις απαιτήσεις για την εισαγωγή σε πανεπιστήμιο της χώρας τους. Επομένως, σύμφωνα και με προηγούμενη νομολογία το ΔΕΚ έκρινε ότι οι συνθήκες πρόσβασης στην ανώτερη εκπαίδευση εμπίπτουν στο σκοπό των Συνθηκών.

Στη συνέχεια το ΔΕΚ εξέτασε αν ο αυστριακός νόμος συνιστούσε παράβαση του Κοινοτικού Δικαίου. Η επιτροπή υποστήριξε πως από τη στιγμή που το δίπλωμα από άλλο κράτος μέλος θεωρείται ισοδύναμο με το αυστριακό, οι κάτοχοι αυτού δεν χρειάζεται να πληρούν επιπλέον απαιτήσεις αν αυτές δεν ζητούνται ούτε από τους πολίτες της Αυστρίας καθώς αποτελούν έμμεση διάκριση. Η Αυστρία από τη μεριά της αντέκρουσε το επιχείρημα λέγοντας πως δεν απαιτεί τίποτα παραπάνω από τα απαραίτητα προσόντα για την εισαγωγή στο πανεπιστήμιο.¹⁴

Εν τέλει, το Δικαστήριο θεώρησε πως το Αυστριακό σύστημα επέτρεπε τις διακρίσεις σε πολίτες από άλλα κράτη μέλη και πως ο αυστριακός νόμος όντως συνιστούσε έμμεση διάκριση.

Σύμφωνα με το ισχύον δίκαιο τέτοια συμπεριφορά θα μπορούσε να δικαιολογηθεί αν βασίζεται σε αντικειμενικές εκτιμήσεις. Οπότε η Αυστρία όφειλε να αιτιολογήσει το μεροληπτικό χαρακτήρα του αυστριακού νόμου. Τα επιχειρήματα που παρουσίασε ήταν κυρίως τρία:

- I. Πρώτον, ο νόμος αυτός προστάτευε την ομοιογένεια του αυστριακού συστήματος εκπαίδευσης.
- II. Δεύτερον, στόχευε στο να αποτρέψει την κατάχρηση του Κοινοτικού Δικαίου από τους φοιτητές.
- III. Τρίτον, ο νόμος συμβάδιζε με τις διεθνείς συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης που υπογράφηκαν το 1953 και 1997.

Το Δικαστήριο αντέκρουσε και τα τρία αυτά επιχειρήματα:

- I. Ως προς την ομοιογένεια, το ΔΕΚ έκρινε πως και τα άλλα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα και το επιχείρημα της Αυστρίας δεν ήταν πειστικό.

¹⁴ Υπόθεση C-147/03 (Επιτροπή κατά Αυστρίας)

- II. Για την κατάχρηση του Κοινοτικού Δικαίου, το ΔΕΚ απάντησε πως περιπτώσεις κατάχρησης πρέπει να εξετάζονται εφόσον προκύψουν και πως τα Αρ. 149 and 159 ΕΚ (τώρα ΑΡ.165 and 166 ΣΛΕΕ) ενθαρρύνουν την κινητικότητα των φοιτητών και των καθηγητών. Επιπλέον, η εν λόγω δυνατότητα των φοιτητών είναι η βασική αρχή της ελεύθερης μετακίνησης.
- III. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο Αρ. 307 ΕΚ (τώρα Αρ. 351 ΣΛΕΕ) τα κράτη μέλη μπορούν να τηρούν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις διεθνείς συμφωνίες εφόσον αυτές δεν θίγουν δικαιώματα που απορρέουν από τη Συνθήκη. Επομένως, το δικαστήριο δήλωσε ότι η Αυστρία δεν μπορεί να επικαλεστεί αυτές τις Συμβάσεις.¹⁵

Συμπερασματικά, το δικαστήριο έκρινε πως η Αυστρία δεν μπόρεσε να τηρήσει τις υποχρεώσεις της σύμφωνα με τα άρθρα Αρ.12, 149 and 150 ΕΚ (τώρα Αρ.18, 165 and 166 ΣΛΕΕ).¹⁶

3. Υπόθεση Förster κατά Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep.

Τέλος, θα κλείσουμε την ανάλυσή μας με την υπόθεση της Jacqueline Förster, Γερμανίδας υπηκόου που μετακόμισε το 2000 στην Ολλανδία για να εκπαιδευτεί ως δασκάλα δημοτικού και γράφτηκε σε μία σειρά μαθημάτων σχετικά με την εκπαιδευτική θεωρία στο Hogeschool van Amsterdam. Αργότερα παρέμεινε στην Ολλανδία, εργάστηκε σε διάφορες δουλειές και έτσι οι Ολλανδικές αρχές την αναγνώρισαν ως διακινούμενη εργαζόμενη σύμφωνα με το άρθρο 39 ΕΚ (τώρα Αρ. 45 ΣΛΕΕ) και της χορήγησαν υποτροφία για δαπάνες διαβίωσης που είχε ζητήσει. Αργότερα, ανάμεσα στον Οκτώβριο του 2002 και τον Ιούνιο του 2003 έκανε την πρακτική της, στην οποία αμείβονταν, και με την ολοκλήρωση των σπουδών της το 2004 ανέλαβε θέση κοινωνικής λειτουργού.¹⁷

Όμως, μετά από έλεγχο που προέβησαν οι Ολλανδικές αρχές έκριναν ότι την περίοδο του Ιουνίου ως το Δεκέμβριο του 2003 δεν απασχολούνταν σε κάποια επικερδή εργασία και άρα δεν μπορούσε να θεωρηθεί διακινούμενη εργαζόμενη. Επομένως, το Ολλανδικό κράτος της ζήτησε πίσω τα χρήματα της υποτροφίας

¹⁵ Υπόθεση C-147/03 (Επιτροπή κατά Αυστρίας)

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Jacqueline Förster κατά Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep. Υπόθεση C-158/07.
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=68767&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=403413>

που είχε λάβει για αυτούς τους μήνες. Η ίδια απεφάνθη ότι στο δεύτερο μισό του 2003 είχε ενσωματωθεί επιτυχώς στην ολλανδική κοινωνία και άρα δικαιούνταν την υποτροφία. Επιπρόσθετα, υποστήριξε ότι θα έπρεπε να θεωρηθεί διακινούμενη εργαζόμενη για όλο το 2003.¹⁸

Με τη σειρά του το εθνικό Δικαστήριο έστειλε προδικαστική παραπομπή στο Δικαστήριο στο οποίο έθετε δύο ερωτήματα. Αρχικά, αν η Förster μπορούσε να θεωρηθεί ως διακινούμενη εργάτης υπό τη σημασία του άρθρου 7. του Κανονισμού 1251/70/ΣΕΕ και κατά πόσο μπορούσε να διεκδικήσει την υποτροφία. Κατά δεύτερο, το Δικαστήριο έπρεπε να απαντήσει υπό ποιες προϋποθέσεις μπορούσε ένας διακινούμενος σπουδαστής μπορούσε να βασιστεί στο άρθρο 12 ΕΚ (τόρα Αρ. 18 ΣΛΕΕ) έτσι ώστε να λάβει μία υποτροφία από το κράτος υποδοχής. Σε αυτό το σημείο το Δικαστήριο έπρεπε επίσης να εξετάσει εάν το κριτήριο διαμονής των 5 χρόνων της ολλανδικής κυβέρνησης ήταν συμβατό με το άρθρο 12 ΕΚ και αν όντως ίσχυε το γεγονός αυτό σε ατομικές υποθέσεις και άλλα κριτήρια έπρεπε να εξεταστούν για να μετρηθεί ο βαθμός ολοκλήρωσης ενός αιτούντα.¹⁹

Τελικά το Δικαστήριο με την απόφασή του ανακοίνωσε ότι:

- I. Ένας σπουδαστής ο οποίος βρίσκεται στην ίδια κατάσταση με την προσφεύγουσα της κύριας δίκης δεν μπορεί να επικαλεσθεί το άρθρο 7 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1251/70 της Επιτροπής, της 29ης Ιουνίου 1970, περί του δικαιώματος των εργαζομένων να παραμένουν στην επικράτεια κράτους μέλους μετά την άσκηση σ' αυτό ορισμένης εργασίας, προκειμένου να λάβει υποτροφία για την κάλυψη των δαπανών διαβίωσης.
- II. Ένας σπουδαστής που είναι υπήκοος κράτους μέλους και μετέβη σε άλλο κράτος μέλος για να πραγματοποιήσει σπουδές μπορεί να επικαλεσθεί το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, ΕΚ, προκειμένου να λάβει υποτροφία για την κάλυψη των αναγκών διαβίωσης, εφόσον έχει διαμείνει για ορισμένο χρονικό διάστημα στο κράτος μέλος υποδοχής. Το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, ΕΚ δεν απαγορεύει να απαιτείται ως προϋπόθεση το να έχει προηγηθεί πενταετής διαμονή όσον αφορά τους υπηκόους άλλων κρατών μελών.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ http://essay.utwente.nl/60302/1/BSc_S_Bartels.pdf

III. Υπό συνθήκες όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, το κοινοτικό δίκαιο, και ειδικότερα η αρχή της ασφάλειας δικαίου, δεν απαγορεύει την επιβολή προϋποθέσεως περί διαμονής, βάσει της οποίας το δικαίωμα των προερχόμενων από άλλα κράτη μέλη σπουδαστών να τύχουν υποτροφίας για την κάλυψη των δαπανών διαβίωσης εξαρτάται από χρονικό διάστημα διαμονής προγενέστερο της επιβολής της προϋποθέσεως αυτής.²⁰

Παρατηρούμε ότι σε αυτήν την υπόθεση το Δικαστήριο δεν ασκεί καμία μορφή δικαστικού ακτιβισμού όπως έχει συμβεί σε άλλες υποθέσεις και μένει ολοκληρωτικά μέσα στα όρια της ορθής δικαστικής πρακτικής.

²⁰<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=68767&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=403413>

Βιβλιογραφία-Ιστογραφία

- Οδηγία 2004/38/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου
- http://europa.eu/youreurope/citizens/residence/student/rights-conditions/index_el.htm
- Δικαιώματα των φοιτητών σχετικά με την κινητικότητα: Οδηγός για τα δικαιώματα των μετακινούμενων φοιτητών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. - http://www.pde.gov.gr/europedirect/images/pubs/book_20.pdf
- http://www.uop.gr/erasmus/index.php?option=com_content&view=article&id=32&Itemid=18
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:61983CJ0293>
- Υπόθεση C-147/03 (Επιτροπή κατά Αυστρίας)
- Bachelor Thesis, Students as subject of EU law :The role of the European Court of Justice in the enhancement of students' rights and the impact of ECJ case law on the national systems of tuition fees and educational grants, Susann Bartels, 13 September 2010 - http://essay.utwente.nl/60302/1/BSc_S_Bartels.pdf
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=68767&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=403413>